

RZECZPOSPOLITA POLSKA

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 14 września 2011 r.

BM-1-041-434/11/3

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 15.09.11.

nr. 4603 podpis. Banerka

DSP – I – 071 – 57/11

dot. BPS/DSK-043-3955/11

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

p. J. Kwiatkowski
Stara Praca Senacka
wpłynęło dn. 16.09.11.
nr. 8468 podpis. K. W.

Samolotny Panie Marszałku

W związku z oświadczeniem złożonym przez Pana senatora Andrzeja Misiotka podczas 82. posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 sierpnia 2011 r., przesłanym przy piśmie Pani Wicemarszałek Grażyny Anny Sztark z dnia 9 sierpnia 2011 r., dotyczącym rejestracji obrazu i dźwięku wszystkich czynności procesowych w postępowaniu karnym, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym zarówno przepisy Kodeksu postępowania karnego, jak i Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia przewidują możliwość utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk czynności procesowych, z których przebiegu konieczne lub możliwe jest sporządzenie protokołu (por. art. 147 § 1 k.p.k., art. 37 § 3 k.p.s.w.). Art. 147 § 2 k.p.k. statuuje nawet względny obowiązek – jeżeli względy techniczne nie stoją temu na przeszkodzie – utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk przesłuchania świadka lub biegłego, gdy zachodzi niebezpieczeństwo, że jego przesłuchanie nie będzie możliwe w dalszym postępowaniu, bądź gdy czynności tej dokonuje sędzia wyznaczony lub sąd wezwany. Ponadto obowiązek ten – w postaci utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk – rozciąga się na przesłuchanie pokrzywdzonego przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko rodzinie i opiece, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, jak również na przesłuchanie świadka w sprawach o przestępstwa

popelnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli w chwili przesłuchania nie ukończył on 15 lat.

Należy podkreślić, że w sytuacji, gdy przebieg czynności protokołowanej jest utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, nie ma konieczności podwójnego odzwierciedlenia przebiegu tej czynności, gdyż stosownie do art. 147 § 3 k.p.k. (a w postępowaniu w sprawach o wykroczenia – art. 147 § 3 k.p.k. w zw. z art. 37 § 5 k.p.s.w.) pisemny protokół można wówczas ograniczyć do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w niej udział. Zapis obrazu lub dźwięku, a także przekład zapisu dźwięku stają się załącznikami do protokołu.

W tym stanie rzeczy trzeba stwierdzić, że ustawy procesowe aktualnie zezwalają w szerokim zakresie na rejestrację obrazu lub dźwięku czynności przeprowadzanych w postępowaniu oraz na dowodowe wykorzystanie tych zapisów.

Nieodzowne jest zwrócenie uwagi na to, że choć rejestracja obrazu lub dźwięku z czynności procesowych ma swe niewątpliwe zalety, to w praktyce łączy się ona z koniecznością rozwiązania istotnych problemów. Zaakcentować wypada, że zapis obrazu lub dźwięku z przebiegu czynności procesowej w wierny sposób odzwierciedla przebieg tej czynności, co stanowi o jego niezaprzeczalnej wartości dowodowej. Na gruncie postępowania karnego kluczowe będzie wypracowanie użytecznego sposobu zapoznawania się członków składu orzekającego i stron procesowych z treścią poczynionych zapisów obrazu lub dźwięku. W tym zakresie wchodzi w grę albo odtworzenie przez zainteresowaną osobę całości nagrania i ewentualne sporządzenie notatek, albo też dokonanie przez pracownika organu transkrypcji tego nagrania na formę pisemną. Obydwie te formy są dość czasochłonne, a dokonanie transkrypcji jest też pracochłonne i wymagające udziału wyspecjalizowanej kadry urzędniczej. Należy przy tym podkreślić, że dokładna znajomość przebiegu protokołowanych czynności przez organ procesowy i strony jest niezbędna w wielu sytuacjach w toku postępowania, przykładowo przy przygotowywaniu się do rozprawy, przed wydaniem orzeczenia, przed wniesieniem środka odwoławczego czy rozpoznaniem tego środka.

Warto nadmienić, że w celu przyjęcia optymalnych rozwiązań w tym zakresie z pewnością inspirujące będzie wykorzystanie doświadczeń nabytych na gruncie praktyki funkcjonującej w procesie cywilnym, w związku z wprowadzeniem ustawą

z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 108, poz. 684) do tej procedury protokołów sporządzanych za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk albo obraz i dźwięk (art. 157-158 k.p.c.).

Tym niemniej na tle obecnie obowiązujących unormowań procedury karnej i wykroczeniowej należy wyrazić przekonanie, że organ procesowy powinien w danej sprawie, przy uwzględnieniu występujących w niej okoliczności oraz możliwości technicznych, indywidualnie podejmować decyzję, czy przebieg czynności ma być utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, mając w szczególności na uwadze dążenie do realizacji zasady prawdy materialnej i bezpośredniości. Z tego względu stosowanie rejestracji byłoby pożądane zwłaszcza w odniesieniu do czynności o szczególnym znaczeniu dla toczącego się postępowania, a przede wszystkim tzw. czynności niepowtarzalnych.

Nie jest uprawnione zapatrywanie, jakoby pisemny protokół nie mógł odzwierciedlać charakterystycznych elementów relacji osoby przesłuchiwanej, takich jak: używane specyficzne słownictwo, intonacja głosu czy reakcje towarzyszące wypowiedzi (np. płacz, widoczne zdenerwowanie). Zgodnie z art. 148 § 2 k.p.k. wyjaśnienia, zeznania, oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności przez organ prowadzący postępowanie zamieszcza się w protokole z możliwą dokładnością, a osoby biorące udział w czynności mają prawo żądać zamieszczenia w protokole z pełną dokładnością wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów. A zatem, jeżeli charakterystyczne elementy wypowiedzi osoby przesłuchiwanej mogą mieć znaczenie dowodowe, w szczególności w aspekcie oceny jej wiarygodności, powinny one być wskazane i opisane w protokole. Zaznaczyć przy tym trzeba, że funkcję zabezpieczającą zgodność treści protokołu z rzeczywistym przebiegiem czynności pełni też art. 150 § 2 k.p.k., zgodnie z którym osoba uczestnicząca w czynności może podpisując protokół zgłosić jednocześnie zarzuty co do jego treści, zarzuty te należy wciągnąć do protokołu wraz z oświadczeniem osoby wykonującej czynność protokołowaną, jak również art. 152 k.p.k., wedle którego strony oraz osoby mające w tym interes prawny mogą złożyć wniosek o sprostowanie protokołu rozprawy i posiedzenia, wskazując na nieścisłości i opuszczenia.

Mając wszakże świadomość istotnego znaczenia procesowego możliwie jak najwierniejszego odzwierciedlenia przebiegu czynności protokołowanej, problematyka ta znajduje się w obszarze bieżącego zainteresowania Ministerstwa

Sprawiedliwości. Trzeba mieć jednak na względzie, że ewentualne zmiany normatywne dotyczące obowiązku rejestrowania obrazu i dźwięku z przebiegu czynności procesowych dotyczyłyby różnych organów prowadzących postępowanie przygotowawcze i jurysdykcyjne, a w szczególności sądów, prokuratury i Policji. Łączyłoby się to również z koniecznością poniesienia dużych nakładów finansowych przez poszczególne resorty na wyposażenie tych jednostek w odpowiedni sprzęt techniczny. Niezależnie od tego, wprowadzenie przedmiotowego obowiązku wymagałoby odpowiednich zmian szeregu instytucji zakorzenionych w specyfice polskiego modelu postępowania karnego. Prace w tym zakresie prowadzone są w ramach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

Z pokusieniem

~~Z upoważnienia~~
~~MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI~~
Grzegorz Wałęjko
PÓDSEKRETAŃ STANU